Уметничка галерија, Скопје

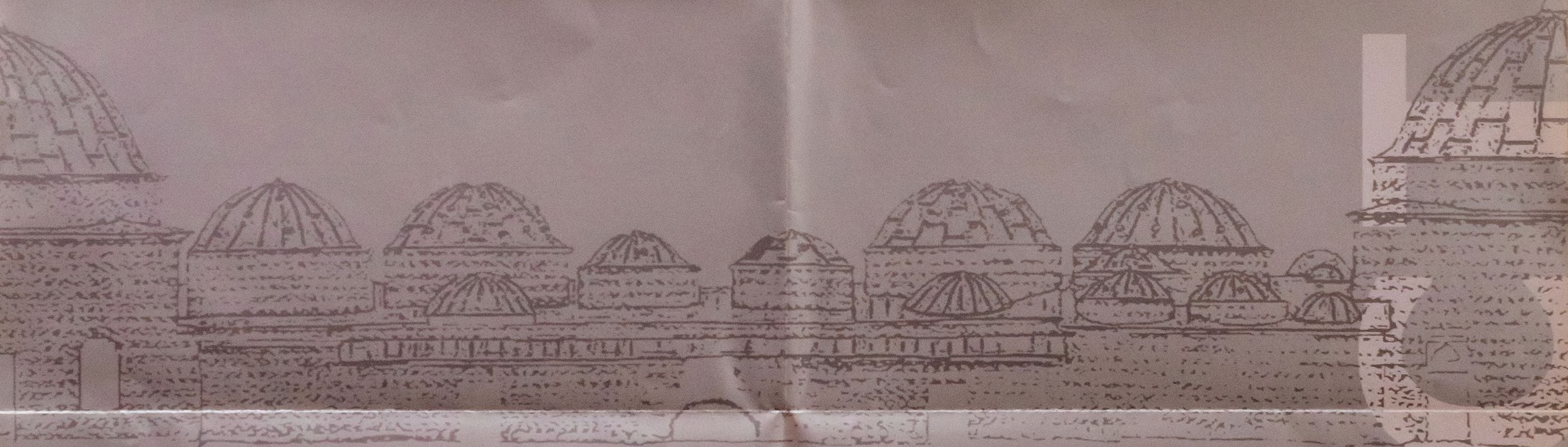

Уметничка галерија - Скопје

Промоција:

ПРОСТОР 2 - ЧИФТЕ АМАМ

Танас Луловски:

Дали празен простор

(во музеј, галерија, црква...)

може да претставува уметничко дело?

Чифте амам, четврток, 29 август 2002, 21 часот

Музички настап:

Влатко Стефановски трио,

String Forces,

Robotek - Al Frose – live,

Мирко (PMG),

Шурбе (Розе кадилак)

Покровител: Влада на Република Македонија / Министерство за култура

Спонзор: МОБИМАК

Чифте Амам 2002

Уметничка галерија - Скопје

ПРОСТОР 2

ПРОСТОР

ПРОСТОР 2

ЧИФТЕ АМАМ

Чифте амам е една од најубавите градби на турската профана архитектура, изграден во средината на петнаесеттиот век од страна на Иса-бег, со површина од 1056 м². Се состои од два идентични дела со изолирани влезови - машки и женски - поради што и го добил името "чифте" или "двоен" амам. Изграден е од камен, тули и малтер. Има две големи и повеќе помали куполи поставени врз ниски тамбури кои ги засводуваат многубројните простории.

Во земјотресот во 1963 година е значително оштетен. Во 1999 година, со одлука на Владата на Република Македонија, амамот ѝ е доделен на користење на Уметничката галерија Скопје во функција на мултимедијален изложбен простор. Со финансиска поддршка од Министерството за култура, Електростопанство на Македонија и Македонски телекомуникации, во 2001 година започнаа обемни конзерваторски и реставраторски работи. До средината на август 2002 година објектот е целосно реновиран.

Просторот е животна средина на уметничкото дело. Просторот во кој се одвива животот е тој на којшто му се покорува делото. Просторот на уметноста е пластична и променлива материја. Просторот на уметноста е простор на животот.

Човекот дејствува и се движи надвор од сите нешта, тој е постојано на површината и за да може да навлезе во внатрешноста на нештата, треба да ја распара нејзината обвивка. (А. Фосијон)

Размислувајќи за концептот на промовирање на Просторот 2 на Уметничката галерија - Чифте амам, се наметна, можеби сосема логично, дилемата дали просторот треба да се обелодени реконструиран, реновиран, реминисцениран... со содржина на ѕидовите, во просторот, или пак просторот сам по себе е уметничко дело.

По сè изгледа дека денес уметноста е составена повеќе од прашања отколку од одговори.

Оттука, од овој фон на размислувања, мојот фонд на сеќавања ме однесе кај Танас Луловски, кај неговото одамна поставено прашање, на кое досега никој не му одговорил.

Дали празен простор (во музеј, галерија, црква, ...) може да претставува уметничко дело?

Викторија Васева Димеска

ČIFTE AMAM

The Čifte Amam baths, erected in the mid-15th century by Isa-Bey, are a beautiful historical example of Turkish secular architecture. Covering an area of 1,056 square metres, the baths consist of two identical sections with separate entrances — for men and women — which give the building its name, meaning "double baths" in Turkish. The baths are built of stone, brick and mortar, and have two large and a number of small cupolas placed on low vestibules, vaulting the numerous rooms.

In 1963, the Skopje earthquake caused serious damage to the building, and in 1999, through a decision by the Macedonian Government, Čifte Amam was assigned to the Skopje Art Gallery to be used as a multimedia exhibition space. With the financial support of the Macedonian Ministry of Culture, the Electric Power Company of Macedonia and Macedonian Telecommunications, extensive conservation and restoration work began in 2001. The building was fully renovated by mid-August 2002.

Space is the living environment for works of art. The space in which life takes place is that which the work of art obeys. The space of art consists of plastic and changeable matter. The space of art is the space of life.

Man acts and moves on the outside of everything; he is always on the surface of things, and to be able to penetrate the interior Man should cut open the outer shell. (Henri Focillon)

In thinking about the promotion concept of the Skopje Art Gallery's Exhibition Space 2 at Čifte Amam, a dilemma arose, perhaps quite understandably, of whether to *reveal* the reconstructed, renovated, refurbished space with content on its walls, or perhaps the space itself is a work of art in its own right.

It appears that art today consists of more questions than answers.

Thence, from this background of ruminations, my set of reminiscences has led me to Tanas Lulovski and the question he long ago posed, but which no one has yet answered.

Can an empty space (of a museum, gallery, church, etc.) represent a work of art?

Viktorija Vaseva Dimeska

ИСТОРИЈА НА АНТИ-СЛИКА "79"

Во 1979 година настана слика под наслов "79". Тоа беше концепт за работа на анти-слика, која внатре во себе би ја криела самата слика. Размислував за една таква комплетна изложба, но реализацијата условуваше и соодветен простор. Сите тие анти-слики требаше да имаат такви димензии кои во однос на точката на визурата (окото) ќе формираат рамностран триаголник, со тоа што сликата, опфаќајќи ја севкупната визура, станува активна, а гледачот, влегувајќи во делокругот на сликата, станува нејзин составен дел.

Минуваа денови и години... Во тоа време работев на цртежот, создавајќи го циклусот "Интервенции во бело", за потоа, со цртежот, да се вратам на "Заборавените детски игри".

Есента 1983, во неспокој... еве ме пак со мислите на таа анти-слика "79". Бев во дилема: да ја разоткријам или да ја закопам со нејзината прикриена слика? И така дојдов до основното прашање: дали уметноста како трага на човечкото е општествена потреба или е исклучиво потреба на авторот? За да добијам одговор на ова прашање, оформив "објект" во кој симболично би стоеле три подарени цвеќиња. Затоа подготвив анкета во која беше напишано едно единствено прашање. На 17.11.1983 му понудив на Секретаријатот на ДЛУМ да ја спроведе, но анкетата беше одбиена под изговор: "За тоа е потребно да се состанат Претседателството, Управата и Уметничкиот совет на Здружението."

Дали сакате да бидете покровител на дооформување на уметничко дело?

Број	*Институција*	*Функција*	*Одговор*
1	*МСУ - Скопје*	*В.д. директор*	*Може и не може. Зависи чие е делото и колкава е сумата.*
2	*Уметничка галерија Скопје*	*Директор*	*Начелно, да, но кој дава пари на невидено?*
3	*Центар за култура и информации*	*Раководител*	*Не добиваме средства за таква намена.*
4	*СИЗ за култура на СРМ*	*Претседател*	*Анкетата ја прекинав кога една улична продавачка на цвеќиња ми подари три цвета.*
5	*СИЗ за култура на град Скопје*	*Претседател*	
6	*Комисија за културни врски со странство*	*Претседател*	

Со актот на дарувањето делото беше оформено.

Со добиените одговори го расчистив поимот дека уметноста е единствено потреба на човекот. Потоа почувствував длабока потреба таа анти-слика "79" да се разоткрие и да добие вистинска димензија на слика. И така, некогаш само замислената изложба одново се појавува на мојот видик. Тие анти-слики почнуваат да се слеваат, некогашниот рамностран триаголник во однос на точката на визурата се трансформира во орбита, гледачот сега веќе не е само дел од сликата, туку станува и учесник во сликата, сликата не е веќе само активна, туку станува хоризонт кој опфаќа неограничен број точки на визурата (напред, одзади, лево, десно, север, југ, исток, запад...).

Сите овие замисли добиваат простор на хартија и така, кон крајот на 1983, е зацртан концептот на изложбата каде што сликата "79" добива место на исечок од спомнатиот хоризонт. Со тој концепт на изложбата се отворија следните прашања:

1. Дали празен простор (во музеј, галерија, црква, итн.) може да претставува уметничко дело?
2. Дали истиот тој простор обложен со ткаенина може да претставува уметничко дело?
3. Дали покриена слика или слика оголена до блинд-рам може да претставува уметничко дело?

Овие прашања остануваат отворени...

Тане 1984

Во летото 2002, повторно со Тане и со проблемот што сè може да претставува уметничко дело? Просторот сè уште останува актуелен... а прашањата отворени.

1. Дали празен простор (во музеј, галерија, црква, итн.) може да претставува уметничко дело?
2. Дали присуството на човек во тој простор може да претставува уметничко дело?
3. Кога учеството во уметничкото дело се трансформира во сотворештво?

Тане лето 2002

THE HISTORY OF THE 79 ANTI-PAINTING

In 1979 a painting entitled 79 was created. This was a work involving a concept called anti-painting, which actually concealed a painting within itself. I was thinking of organizing a complete exhibition of such works, but the practical realization of this depended on finding an appropriate space. All those anti-paintings were supposed to have such attributes as to form an equilateral triangl)e in relation to the point of vision (the eye), making the painting (meant to include everything that the eye could see) active, and the viewer (who would enter the zone of the painting) its constituent part.

Days and years went by. During that time I worked on drawings, developing my cycle Interventions in White. Sometime later I returned to my Forgotten Child Games drawings.

In the autumn of 1983, I began thinking again of the 79 anti-painting. I was in a dilemma as to whether I should reveal it or bury it together with the image it concealed. Suddenly I was struck by a basic question: Is art as a human attribute a social need or just a need of the artist? To provide an answer to this question, I formed an "object" which symbolically contained three donated flowers and I prepared a questionnaire consisting of a single question. On November 17, 1983, I asked the Secretariat of the Association of Macedonian Artists to conduct a survey, but it was rejected with the explanation that the Presidency, Administration and Artistic Council of the Association had to be convened to approve it.

Would you like to sponsor the completion of a work of art?

Number	*Institution*	*Position*	*Answer*
1	*Museum of Contemporary Art, Skopje*	*Acting Director*	*We are ready to sponsor it, but it depends on whose work it is and on the amount required.*
2	*Skopje Art Gallery*	*Director*	*Yes, in principle, but who will give you the money without seeing what kind of work this is?*
3	*Culture and Information Centre*	*Manager*	*We receive no money for such purposes.*
4	*Association of Culture of the Socialist Republic of Macedonia*	*President*	*I ended my survey when a street flower seller gave me three flowers for free.*
5	*Association of Culture of the City of Skopje*	*President*	
6	*Commission for Foreign Cultural Relations*	*President*	

The act of donation completed the work itself.

From the answers I received it became clear to me that art is purely a human need. I felt a profound need to reveal the 79 anti-painting and give it the genuine attributes of a painting. So the exhibition I had in mind earlier reappeared before my eyes. Those anti-paintings began to merge; the original equilateral triangle in relation to the point of vision was transformed into an orbit; the viewer was no longer only a part of the painting, but became its participant as well; the painting was no longer merely active, but instead became a horizon encompassing an unlimited number of points of vision (front, back, left, right, north, south, east, west...).

I put all these ideas on paper, and thus in late 1983 the concept was drawn up of an exhibition in which the 79 painting acquired the role of a clipping viewed from the horizon mentioned above. This exhibition concept created the following questions:

1. Can an empty space (of a museum, gallery, church, etc.) represent a work of art?
2. Can this same space covered by fabric represent a work of art?
3. Can a covered painting or a painting stripped to a frame represent a work of art?
These questions remain open still...

Tane, 1984

It is the summer of 2002. Tane is still here with the problem of *what represents a work of art*. Space still remains an issue, and the questions remain unanswered.

1. Can an empty space (of a museum, gallery, church, etc.) represent a work of art?
2. Can the presence of a human being in such a space represent a work of art?
3. When is the act of participation in a work of art transformed into co-creation?

Tane, summer 2002

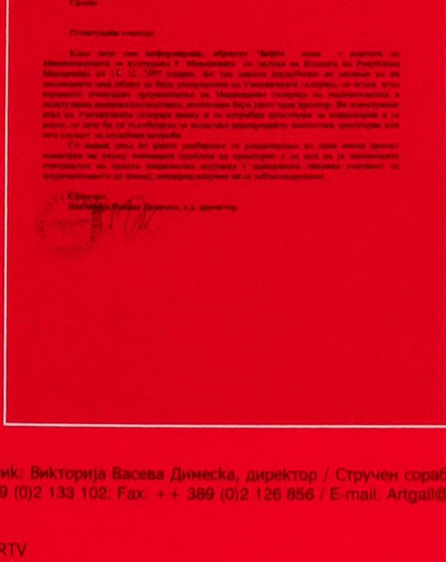

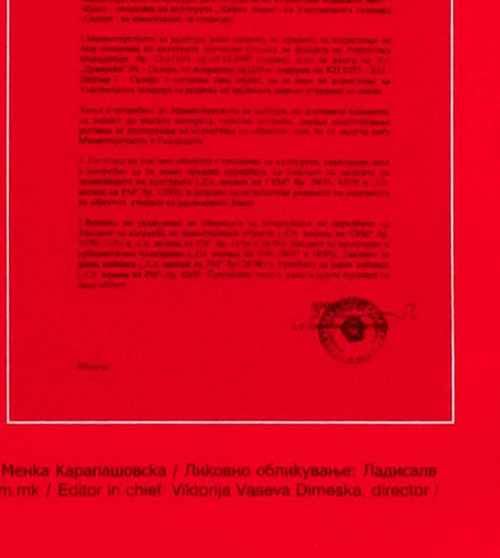

објект: Чифте амам, Скопје - реконструкција - 2001/2002
инвеститор: Уметничка галерија, Скопје
конзерваторско-реставраторски работи: Завод за заштита на спомениците на културата на град Скопје
стручна комисија за ревизија на проектот: Академик Крум Томовски - претседател; Д-р Коста Балабанов, конзерватор-советник - член; Проф. д-р Михаил Токарев - член
проектант и изведувач: АД Пелагонија, Скопје
главен проектант: Велика Ѓоревска
главен конзерватор: Д-р Лазар Шуманов
надзор: Дипл. инж. арх. Олга Чоланчевска

Издавач: Уметничка галерија Скопје / Крушевска 1а, 1000 Скопје, Република Македонија / август 2002 / Тел.: ++ 389 (0)2 133 102; Факс: ++ 389 (0)2 126 856 / E-mail: Artgall@mol.com.mk / Одговорен уредник: Викторија Васева Димеска, директор / Стручен соработник: Менка Карапашовска / Ликовно обликување: Ладисалв Цветковски, Вана Урошевиќ / Превод на англиски: Филип Корженски / Подготовка и печат: Скенпоинт / Editor: Art Gallery Skopje / Kruševska 1a, 1000 Skopje, Republic of Macedonia / August 2002 / Tel.: ++ 389 (0)2 133 102; Fax: ++ 389 (0)2 126 856 / E-mail: Artgall@mol.com.mk / Editor in chief: Viktorija Vaseva Dimeska, director / Associate: Menka Karapašovska / Lay-out: Ladislav Cvetkovski, Vana Urosević / Translated into English by: Filip Korženski / Printed by: Skenpoint / Copyrights: Art Gallery Skopje
Покровител: Влада на Република Македонија – Министерство за култура / Финансиска поддршка: Електростопанство на Македонија, Македонски Телекомуникации / Мобимак / медиумски спонзор: МРТВ
Sponsored by the Government of the Republic of Macedonia, Ministry of Culture / Financially supported by the Electric Power Company of Macedonia and Macedonian Telecommunications / Mobimak / media sponsor: MRTV
Особена благодарност на г-дин Ламбе Арнаудов, директор на Електростопанство на Р. Македонија, благодарност и на г-ца Софија Карнцовска за професионално и грижливо водење на градежните работи на објектот.